

**TYÖ- JA TASA-
ARVOASIAINVALIOKUNNAN MIETINTÖ
12/2000 vp**

**Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain
muuttamisesta**

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 11 päivänä lokakuuta 2000 lähettänyt työ- ja tasa-arvoasiainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta (HE 160/2000 vp).

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä seuraavat lakialoitteet:

- LA 68/1999 vp — Jaakko Laakso /vas: Laki siviilipalveluslain muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 16.6.1999.
- LA 134/2000 vp — Anni Sinnemäki /vihr ym.: Laki siviilipalveluslain muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 11.10.2000.

Lausunto

Työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan pyynnön mukaisesti puolustusvaliokunta on antanut

asiasta lausunnon (PuVL 8/2000 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Marja Viima, työministeriö
- lainsäädäntöneuvos Arto Kosonen, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Jukka Lindstedt, oikeusministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Seppo Paasonen, puolustusministeriö
- henkilöstöpäällikkö, kenraaliluutnantti Antti Simola, Pääesikunta
- toimialavastaava Timo Virtala, Lapinjärven koulutuskeskus
- toiminnanjohtaja Frank Johansson, Amnesty International
- hallituksen jäsen Sampsa Oinaala, Aseistakieltäytyjäliitto
- varapuheenjohtaja Antti Tiihonen, Varusmiesliitto.

HALLITUKSEN ESITYS JA LAKIALOITTEET

Hallituksen esitys

Siviilipalveluslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilipalvelusaika lyhenee nykyisestä 395 vuorokaudesta 362 vuorokauteen ja lomaoikeuksien määrä vastaa uutta palvelusaikaa.

Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi nykyisin osittain asetuksessa olevat säännökset siviilipalvelusmiehen ylläpidosta ja muista etuuksista.

Siviilipalveluslaista poistettaisiin säännös alaikäisen asevelvollisen oikeudesta hakea siviilipalvelukseen ilman huoltajan suostumusta.

Siviilipalveluslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että suomalaiset yksityisoikeudelliset yleishyödyllistä toimintaa harjoittavat yhteisöt ja säätiöt voidaan hyväksyä siviilipalveluspaikoiksi ilman asetusmuutosta työministeriön päätöksellä.

Uutena säännöksenä siviilipalveluslakiin ehdotetaan säännöstä, jonka mukaan työministeriön määrärahoista voidaan hakemuksesta korvata palveluspaikalle siviilipalveluksen järjestämisestä aiheutuneet poikkeuksellisen suuret ja ennalta arvaamattomat kustannukset, jos niitä voidaan pitää siviilipalveluslaitoksen resurssihin nähden kohtuuttomina.

Lakiehdotus liittyy valtion vuoden 2001 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi yhdessä sen kanssa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2001.

Lakialoitteet

Lakialoitteessa LA 68/1999 vp ehdotetaan siviilipalveluslakia muutettavaksi siten, että uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen perustuvien vakavien omantunnonsyiden vuoksi asevelvollinen vapautetaan asevelvollisuuslaissa säädetystä palvelusta myös sodan aikana. Siviilipalvelusaika ehdotetaan lyhennettäväksi 240 päivään. Lain 15 §:n 1 momentin 4 kohta ehdotetaan muutettavaksi siten, ettei yleishyödyllisen yksityisoikeudellisen yhteisön tai säätiön hyväksymisestä palveluspaikaksi enää tarvitse säätää asetuksella. Ehdonalaista vapautta koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että siviilipalvelusrikoksesta tuomittu voitaisiin päästää ehdonalaiseen vapauteen, jos hän ilmoittaa haluavansa suorittaa jäljellä olevan siviilipalveluksen.

Lakialoitteessa LA 134/2000 vp ehdotetaan siviilipalvelusaikaa lyhennettäväksi 300 päivään ja lomaoikeuden tarkastamista vastaamaan lyhennettyä palvelusaikaa. Lisäksi ehdotetaan, että lain voimaan tullessa siviilipalvelusta suorittavien palvelusvelvollisuus päättyy 300 päivän jälkeen ja siviilipalvelusrikoksesta tuomitua vankeusrangaistusta suorittava vapautetaan 150 päivän jälkeen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Esityksessä ehdotetaan siviilipalvelusajan lyhentämistä 395 vuorokaudesta 362 vuorokauteen. Puolustusvaliokunnan enemmistö ei ole pitänyt lyhennystä perusteltuna. Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta kannattaa siviilipalvelusajan lyhentämistä esityksessä ehdotetulla tavalla ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä myös

muilta osin seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Siviilipalveluslain uudistaminen

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenee, että siviilipalvelua koskevan lainsäädännön laajempaa uudistamista valmistellaan parhaillaan. Hankkeet koskevat

— siviilipalvelusmiesten asumisjärjestelyjä ja asumiskustannusten korvaamista,

- siviilipalvelusmiesten kurinpitoon, pakko-
- keinojen käyttöön ja rangaistusseuraamus-
- järjestelmään liittyviä ongelmia ja
- työturvallisuuslainsäädäntöä.

Valiokunta on lähes kaksi vuotta sitten todennut siviilipalvelusmiesten asumisjärjestelyt epätydyttäväksi ja kehottanut työministeriötä selvittämään tilanteen ja korjaamaan epäkohdat (TyVM 13/1998 vp—HE 152/1998 vp). Työministeriön asiaa valmistelemaan asettama työryhmä on saanut työnsä valmiiksi lähes vuosi sitten. Valiokunta kiirehtii uudistusten toteuttamista.

Esityksessä ehdotetaan, että osa nykyisin siviilipalvelusasetuksessa olevista säännöksistä siirretään siviilipalveluslain uuteen 4 a lukuun. Siviilipalvelusasetukseen jää kuitenkin edelleen useita yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia säännöksiä, joista on perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan säädettävä lailla. Tällaisia säännöksiä on ainakin asetuksen kurinpitoa koskevassa 5 luvussa ja siviilipalvelusvelvollisuuden rikkomista koskevassa 6 luvussa. Lainsäädännön uudistaminen on parhaillaan valmisteltavana.

Siviilipalveluslain 22 §:n 2 momentin mukaan siviilipalvelusmiehen työturvallisuuteen sovelletaan työturvallisuuslakia siten kuin siitä erikseen asetuksella säädetään. Hallituksen esityksessä todetaan, ettei järjestelyä, jossa lain soveltaminen jää asetuksen varaan, voida pitää hyväksyttävänä. Siviilipalveluslakiin ei tässä vaiheessa tältä osin esitetä muutoksia, koska sosiaali- ja terveysministeriön asettama toimikunta selvittää parhaillaan nykyisen työturvallisuuslainsäädännön aineellista ja rakenteellista toimivuutta ja selkeyttä.

Valiokunta pitää siviilipalveluslain ja siviilipalveluun liittyvän lainsäädännön uudistamista tarpeellisena. Edellä mainitut hankkeet koskevat siviilipalvelun eräitä, sinänsä tärkeitä yksityiskohtia. Lisäksi siviilipalvelun sisältöä on kehitettävä. Siviilipalvelun hyödyllisyyttä yhteiskunnalle ja siviilipalvelusmiehelle on vahvistettava ottaen huomioon siviilipalveluksen perustana oleva uskonnollinen ja eettinen vakaumus. Tällöin voidaan selvittää mahdollisuudet ottaa käyttöön kertausharjoitukset, joita puolustusva-

liokunta on pitänyt tarpeellisena. Samassa yhteydessä on arvioitava, miten oikeutta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen käytettäisiin sota-aikana.

Yksityiskohtaiset perustelut

(1.) Laki siviilipalveluslain muuttamisesta

23 a §. Siviilipalvelusmiehen ylläpito. Pykälän 4 momentissa säädetään siitä, että siviilipalvelusmiehet voivat käyttää puolustusvoimien varusteita työministeriön ja pääesikunnan sopimuksen mukaisesti. Valiokunta ehdottaa, että momentin sanamuotoa tarkistetaan puolustusvaliokunnan esittämällä tavalla.

Voimaantulosäännös. Säännöksen 4 momentissa säädetään ennen lain voimaantuloa siviilipalvelusrikoksesta tuomitun vapauttamisesta hänen suorittuaan vankeusrangaistuksestaan 181 päivää. Säännösehdotuksen taustalla on siviilipalveluslain 26 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan siviilipalvelusvelvollinen, joka jättää saapumatta siviilipalvelukseen, lopettaa sen tai ilmoittaa kirjallisesti kieltäytyvänsä siviilipalveluksesta, on tuomittava siviilipalvelusrikoksesta vankeuteen ajaksi, joka vastaa puolta hänen jäljellä olevasta palvelusajastaan. Säännöksellä saatetaan nykyisin voimassa olevan lain mukaan siviilipalvelusrikoksesta tuomitut samaan asemaan lain voimaantulon jälkeen tuomittavien kanssa, joiden enimmäisrangaistusaika on 181 päivää. Säännösehdotuksen sanamuodon mukaan säännös koskee siviilipalveluslain 26 §:n 1 ja 2 momentin perusteella tuomittuja. Momenttien rangaistussäännökset koskevat kuitenkin luonteeltaan eri tyyppisiä rikoksia. Pykälän 2 momentin perusteella tuomitaan siviilipalvelusmies, joka hänelle määrätystä kurinpitorangeistuksesta huolimatta edelleen olennaisesti laiminlyö palvelusvelvollisuutensa. Nämä teot eivät ole siinä määrin vakaumuksen perustuvia, että niitä täysin voitaisiin rinnastaa 1 momentin mukaisiin tekoihin. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että voimaantulosäännöksen 4 mo-

mentti rajoitetaan koskemaan 26 §:n 1 momentissa tarkoitettuja siviilipalvelusrikoksia. Rajoitus on lähinnä periaatteellinen, sillä käytännössä 2 momentin mukaisista teoista ei juuri tuomitane yli 181 päivän mittaisia vankeusrangaistuksia.

Momentin viimeisen säännöksen mukaan vapauttamisesta päättää vankilanjohtaja. Säännös saattaa olla harhaanjohtava, koska siitä voi saada käsityksen, että vankilan johtajalla olisi asiaansa harkintavaltaa. Säännös voi merkitä myös poikkeusta vankilanjohtajaa koskeviin yleissäännöksiin ilman, että poikkeamiseen on perusteita. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että momentin viimeinen virke poistetaan.

2. Laki eräiden asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittujen henkilöiden vapauttamisesta suorittamasta osaa vankeusrangaistuksesta (Uusi lakiehdotus)

Asevelvollisuudesta kieltäytyneet eli niin sanotut totaalkieltäytyjät tuomitaan rangaistukseen asevelvollisuuslain 39 §:n mukaan. Pykälän mukaan heidät tuomitaan rangaistukseen siten kuin siviilipalvelusrikoksesta säädetään. Siten myös asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittava pisin vankeusrangaistus määräytyy sen perusteella, mikä on siviilipalvelusajan pituus. Yhdenvertaisuus ja syrjäntäkielto edellyttävät, että asevelvollisuudesta kieltäytyneet vapautetaan, samoin kuin siviilipalveluslain 26 §:n 1 momentin perusteella tuomitut, suorittamasta 181 päivää ylittävä osa vankeusrangaistuksesta.

Yleistä vankeusrangaistuksen suorittamisesta vapauttamista on pidettävä luonteeltaan yleisenä armahduksena, josta on perustuslain 105 §:n 2 momentin mukaan säädettävä lailla. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että hyväksytään uusi 2. lakiehdotus asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittujen henkilöiden vapauttamisesta suorittamasta osaa vankeusrangaistuksesta. Lain ehdotetaan tulemaan voimaan samanai-

kaisesti kuin laki siviilipalveluslain muuttamisesta.

Lakialoitteet

Lakialoite LA 68/1999 vp. Hallituksen esityksessä ei ehdoteta eikä myöskään valiokunta ehdota, että siviilipalveluslain siviilipalvelusvelvollisuutta koskevaa 1 §:ää tai ehdonalaista vapautta koskevaa 29 §:ää muutetaan. Valiokunta ehdottaa, että siviilipalvelusaika lyhennetään 362 päivään ja että palvelupaikoista säädetään hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 15 §:n mukaisesti. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Lakialoite LA 134/2000 vp. Valiokunta ehdottaa, että siviilipalvelusaika lyhennetään 362 päivään. Tämän johdosta valiokunta ehdottaa, että lomiamäärä koskevaa 14 §:ää muutetaan vastaavasti ja voimaantulosäännöksen 3 ja 4 momenteissa säädetään lain voimaan tullessa siviilipalvelusta suorittavien palvelusvelvollisuuden päättymisestä 362 päivän palvelusajan jälkeen ja siviilipalvelusrikoksesta tuomittua vankeusrangaistusta suorittavien vapauttamisesta 181 päivän jälkeen. Valiokunnan kannasta seuraa, että lakialoite on hylättävä.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna (Valiokunnan muutosehdotukset),

että hyväksytään uusi 2. lakiehdotus (Valiokunnan uusi lakiehdotus) ja

että lakialoitteet LA 68/1999 vp ja LA 134/2000 vp hylätään.

Valiokunnan muutosehdotukset

(1.)

Laki**siviilipalveluslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 30 päivänä joulukuuta 1991 annetun siviilipalveluslain (1723/1991) 20 §, sellaisena
 kuin se on osaksi laissa 1271/1993,
muutetaan 3 §, 6 §:n 1 momentti, 8 §:n 4 momentti, 14 §:n 1 momentti, 15 §:n 1 momentin 4 koh-
 ta, 22 §:n 2 momentti ja 44 §:n 1 momentti,
 sellaisina kuin niistä ovat 8 §:n 4 momentti laissa 456/1992, 14 §:n 1 momentti laissa 1222/1998 ja
 44 §:n 1 momentti mainitussa laissa 1271/1993, sekä
lisätään lakiin uusi 15 a § ja 4 a luku seuraavasti:

3, 6, 8, 14, 15, 15 a ja 22 §
 (Kuten HE)

23 b—23 g ja 44 §
 (Kuten HE)

4 a luku

(1—3 mom. kuten HE)

Siviilipalvelusmiehen ylläpito ja etuudet

Henkilö, joka on tuomittu ennen tämän lain
 voimaantuloa 26 §:n 1 momentissa tarkoitetusta
 siviilipalvelusrikoksesta yli 181 päivän pitui-
 seen vankeusrangaistukseen, vapautetaan suorit-
 tamasta 181 päivää ylittävä osa vankeusrangais-
 tuksesta ja rangaistus katsotaan täysin suorite-
 tuksi. (*Poist.*)

23 a §

(5 ja 6 mom. kuten HE)

Siviilipalvelusmiehen ylläpito

(1—3 mom. kuten HE)

Siviilipalvelusmiehet voivat käyttää puolus-
 tusvoimien *vaatetusta* siten kuin siitä työminis-
 teriön ja pääesikunnan kesken sovitaan.

Valiokunnan uusi lakiehdotus

2.

Laki

eräiden asevelvollisuudesta kieltäytymisestä tuomittujen henkilöiden vapauttamisesta suorittamasta osaa vankeusrangaistuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa tuomittu asevelvollisuuslain (452/1950) nojalla asevelvollisuudesta kieltäytymisestä yli 181 päivän pituiseen vankeusrangaistukseen, vapautetaan suorittamasta 181 päivää ylittävä

osa vankeusrangaistuksesta ja rangaistus katsotaan täysin suoritetuksi.

2 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-kuuta 2001.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Jouko Skinnari /sd
vpj. Kari Kantalainen /kok
jäs. Janina Andersson /vihr
Tuula Haatainen /sd
Leea Hiltunen /skl
Anne Huotari /vas (osittain)
Kyösti Karjula /kesk
Risto Kuisma /rem
Esa Lahtela /sd

Jouni Lehtimäki /kok
Petri Neittaanmäki /kesk
Lauri Oinonen /kesk
Pirkko Peltomo /sd
Tero Rönni /sd (osittain)
Raija Vahasalo /kok
vjäs. Eero Akaan-Penttilä /kok
Riitta Prusti /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Timo Tuovinen.

VASTALAUSE 1

Perustelut

Asevelvollisuuslaki määrittää jokaisen Suomen miehen velvollisuudeksi isänmaan ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamisen. Siviilipalveluslaki on luonteeltaan poikkeusjärjestelysuhteessa yleiseen asevelvollisuuteen. Siviilipalvelus on perustuslain 127 §:n 2 momentin tunnustama laillinen valinta, joka perustuu uskonnon ja omantunnon vapauteen perustuslain 11 §:n mukaisesti. Poikkeusjärjestelyissä tehtävillä muutoksilla, kuten siviilipalvelusajan lyhentämisellä, on kuitenkin heijastusvaikutuksia varusmiespalveluksen ja siviilipalveluksen suorittavien määrään ja siten oleellisesti yleisen asevelvollisuuden varaan rakentuvaan puolustukseen.

Yhdymme puolustusvaliokunnan lausunnossaan esittämään näkemykseen siitä, että siviilipalveluksen kehittämisen tulee seurata vertailukelpoisesti varusmiespalveluksessa tapahtuvia muutoksia. Tätä edellytettiin myös valtioneuvoston vuonna 1997 antamassa selonteossa eduskunnalle (VNS 1/1997 vp). Vaatimus eri palvelusmuotojen vertailukelpoisuudesta ei toteudu hallituksen esityksessä, minkä vuoksi ehdotus siviilipalvelusajan lyhentämisestä on ongelmallinen.

Siviilipalveluksen ja varusmiespalveluksen tulisi kokonaisrasittavuudeltaan vastata mahdollisimman läheisesti toisiaan. Palvelusaikakysymystä on pohdittava kokonaisvaltaisesti ottaen huomioon kaikki palvelusmuotojen väliset eroavaisuudet. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että palvelusmuotojen kokonaisrasittavuutta arvioitaessa merkityksellisiä seikkoja ovat palveluksen fyysinen ja psyykinen rasittavuus, palvelusajan pituus, työ- ja koulutusajan menetyt, erottaminen perheestä ja muusta totutusta ympäristöstä sekä palvelukseen sisältyvän asuinpaikan valinta ja liikkumisvapauden rajoitukset.

Kuten puolustusvaliokunta lausunnossaan toteaa, varusmiespalvelus suoritetaan henkisesti ja

fyysisesti raskaissa, valvotuissa olosuhteissa. Siviilipalvelus on varsin vapaata ja ilman erityistä valvontaa tapahtuvaa työtä. Siviilipalvelus suoritetaan usein kotipaikkakunnalla, josta seuraa, että siviilipalvelusmies voi majoittua kotonaan. Siviilipalvelus toteutetaan lisäksi normaalien työaikojen sekä -viikkojen puitteissa, jolloin siviilipalvelusmiehen henkilökohtainen vapaa-aika sekä mahdollisuudet hoitaa henkilökohtaisia asioitaan ovat varusmieheen verrattuna paremmat.

Arvioitaessa palvelusajan pituutta on myös huomioitava, että siviilipalvelusmiehillä työpäivän pituus 13 kk:n palvelusaikana on 7 h 15 minuuttia vuorokaudessa. Palvelua on viitenä päivänä viikossa, sillä viikonloput ovat vapaat. Varusmiehillä, jotka suorittava 6 kk:n palveluksen, maastovuorokausia on 60, mikä tarkoittaa palvelusta 24 tuntia vuorokaudessa. Mitattaessa maastopäiviä työpäivinä, pääesikunta käyttää arviota, jonka mukaan 1 maastovuorokausi vastaa kahta työpäivää. 12 kk:n varusmiespalvelun suorittavilla maastopäiviä on 120, mikä vastaa siis 240 työpäivää. Näin arvioiden siviilipalvelusta suorittava on 13 kk:n palvelusaikanaan palveluksessa 178 työpäivää, varusmies 6 kk:n aikaa 184 työpäivää ja 12 kk:n varusmiespalveluksen suorittava 368 työpäivää.

Heinäkuussa 1998 toteutuneen varusmiesten palvelusaikauudistuksen myötä keskimääräinen palvelusaika lyheni 9,5 kuukaudesta noin 8,5 kuukauteen elin noin 260 vuorokauteen. Reserviläisten keskimääräinen kertausharjoitusvelvoite on 65 vuorokautta. Aseellisessa palveluksessa ilman kertausharjoituksia on nettotyöpäiviä keskimääräisellä palvelusajalla 255 vuorokautta. Siviilipalvelusmiehellä todellisten palveluspäivien määrä on puolustushallinnon laskelman mukaan 178 ja työministeriön laskelman mukaan 263. Viitaten edellä esitettyihin perusteluihin emme pidä perusteltuna siviilipalvelusajan lyhentämistä hallituksen esityksessä esitetyllä tavalla. Voimassa olevan lain 3 § koskien

TyVM 12/2000 vp — HE 160/2000 vp

siviilipalvelusaikaa koskeva 3 § tulee säilyttää muuttamattomana.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotuksen 3 §, 14 §:n 1 momentti ja voimaantulosäännöksen 3 ja 4 momentti poistetaan ja

että 2. lakiehdotus hylätään.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Kyösti Karjula /kesk
Kari Kantalainen /kok
Jouni Lehtimäki /kok

Lauri Oinonen /kesk
Raija Vahasalo /kok
Eero Akaan-Penttilä /kok

VASTALAUSE 2

Perustelut

Hallituksen esityksessä siviilipalveluslain muuttamisesta on siviilipalvelusajan lyhentämistä perusteltu varsin ansiokkaasti ja painavin perustein. Itse lopputulos eli esitetty lyhennys on kuitenkin jäänyt varsin kauas siitä, mihin esitettyjen perusteiden nojalla olisi pitänyt päätyä. Siviilipalvelusajan lyhentämisen tarvetta voi perustella muun muassa perustuslain yhdenvertaisuusperiaatteella sekä perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetyllä syrjintäkiellolla, jonka mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan vakaumuksen perusteella. Lisäksi asiassa tulee huomioida Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset sekä valtioneuvoston selonteko eduskunnalle VNS 1/1997 vp, jonka mukaan siviilipalveluksen kehittämisen tulee seurata vertailukelpoisesti varusmiespalveluksessa tapahtuvia muutoksia. Heinäkuussa 1998 toteutuneen varusmiesten palvelusaikauudistuksen myötä lyhyin palvelusaika, jonka noin puolet varusmiehistä suorittaa, lyheni 2 kuukaudeksi ja pisin palvelusaika piteni kuukaudeksi 12 kuukaudeksi. Keskimääräinen palvelusaika lyheni noin 9,5 kuukaudesta noin 8,5 kuukauteen. Kansainvälisen ihmisoikeusjärjestön Amnesty Internationalin mukaan siviilipalveluksen pituuden tulisi mieluummin olla sama kuin asepalveluksen pituus, mutta se ei kuitenkaan saisi olla yli puolitakertainen normaaliin tai perusasepalvelukseen nähden. Amnesty International pitää Suomen siviilipalveluksen tämänhetkistä pituutta rangaistuksenomaisena ja on sen vuoksi alkanut adoptoida totaalikieltäytyjiä mielipidevangeiksi. Maaliskuun alussa 2000 mielipidevankien lukumäärä oli noussut jo yhteentoista ja Amnesty Internationalin ilmoituksen mukaan lukumäärä tulee todennäköisesti kasvamaan. Totaalikieltäytyjien määrä Suomessa on kasvamassa ja kieltäytymistä perustellaan nimenomaan siviilipalveluksen rangaistuksenomaisella pituudella.

Amnesty Internationalin toimenpiteet ovat yhtenä tekijänä vaikuttaneet siihen, että siviilipalveluslaissa säädetyin siviilipalvelusajan lyhentämistä alettiin valmistella. Hallituksen esityksessä ehdotettu ja työ- ja tasa-arvoasiainvaliokunnan mietinnössä puollettu palvelusajan lyhennys 12 kuukauteen on kuitenkin niin pieni, että sillä ei olisi mitään vaikutusta tässä vastalauseessa ja hallituksen esityksessä todettuihin epäkohtiin. Amnesty International tulee jatkamaan mielipidevankien adoptointia ja totaalikieltäytyjien määrä tulee todennäköisesti yhä kasvamaan, ellei siviilipalvelusaikaa lyhennetä tämän enempää. Amnesty Internationalin esittämän laskutavan mukaan laskettuna siviilipalveluksen ajaksi pitäisi säätää yhdeksän kuukautta. Koska varusmies- ja siviilipalveluksen kokonaisrasitusta ei pystytä kuitenkaan täysin yksiselitteisesti vertailemaan, Amnesty International saattaisi hyväksyä siviilipalvelusajan pituudeksi Suomessa kymmenen kuukautta eli 300 päivää. Mikäli Suomi haluaa muuttaa asemaansa valtiona, jolla on tällä hetkellä ainoana valtiona koko EU:ssa mielipidevankeja, ja samalla toteuttaa yhdenvertaisuusperiaatteen, syrjintäkiellon ja ihmisoikeussopimustenkin vaatimat muutokset, on siviilipalvelusaikaa muutettava siten kuin tässä vastalauseessa ehdotetaan. Myös siviilipalveluslain 14 §:n mukaisten lomaoikeuksien määrää tulisi tällöin tarkastaa siten, että ne vastaisivat lyhennettyä siviilipalvelusaikaa.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin mietinnön mukaisena paitsi 3 ja 14 § sekä voimaantulosäännös muutettuna ja

2. lakiehdotus muutoin mietinnön mukaisena paitsi 1 § muutettuna seuraavasti:

1. lakiehdotus

3 §

Siviilipalvelusaika

Siviilipalvelusaika on 300 päivää.

14 §

Lomat

Siviilipalvelusmiehellä on oikeus ilman erikseen esitettävää syytä annettavaan 14 päivän henkilökohtaiseen lomaan ja oman lapsen syntymän yhteydessä pidettävään kuuden päivän isyysvapaaseen. Jos siviilipalvelusmies on palvelusaikana erityisesti kunnostautunut, hänelle voidaan antaa kuntoisuuslomaa yhteensä enintään 30 päivää. Nämä lomat lasketaan palvelusaikaan.

— — — — —

(1 ja 2 mom. kuten TyVM)

Siviilipalvelusta vähintään 300 päivää suorittanut siviilipalvelusmies vapautuu palveluksesta tämän lain tullessa voimaan ja hänen siviilipalvelusvelvollisuutensa katsotaan päättyneeksi.

Henkilö, joka on tuomittu ennen tämän lain voimaantuloa siviilipalvelusrikoksesta yli 150 päivän pituiseen vankeusrangaistukseen, vapautetaan suorittamasta 150 päivää ylittävä osa vankeusrangaistuksesta ja rangaistus katsotaan täysin suoritetuksi.

(5 ja 6 mom. kuten TyVM)

2. lakiehdotus

1 §

Henkilö, joka on ennen tämän lain voimaantuloa tuomittu asevelvollisuuslain (452/1950) nojalla asevelvollisuudesta kieltäytymisestä yli 150 päivän pituiseen vankeusrangaistukseen, vapautetaan suorittamasta 150 päivää ylittävä osa vankeusrangaistuksesta ja rangaistus katsotaan täysin suoritetuksi.

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Janina Andersson /vihr
Anne Huotari /vas

VASTALAUSE 3

Perustelut

Puolustusvaliokunnan lausunnossa (PuVL 8/2000 vp) todetaan, että "pidemmällä tähtäyksellä valiokunta pitää tarpeellisena, että siviilipalvelusmiesten osalta selvitetään mahdollisuudet ottaa käyttöön kertausharjoitukset".

YK:n piirissä tehty kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskevan KP-sopimus sisältää syrjintäkiellon, jonka noudattaminen on varusmiespalvelusajan lyhentyessä luonut paineita myös siviilipalvelusajan lyhentämiseen. 12 kuukauden (362 vrk) mittainen siviilipalvelus onkin hyväksyttävissä, mutta yhdenvertaisuuden vuoksi siihen tulisi liittää kertausharjoitusvelvollisuus, kuten varusmiespalveluksen suorittaneillakin on.

Siviilipalveluksen suorittaneiden osalta sopiva kertausharjoitusaika olisi 30 vrk. Tämän ajan puitteissa siviilipalveluksen suorittaneet harjoit-

taisivat ja pitäisivät yllä siviilikriisinhallintaan kuuluvia valmiuksia.

Siviilipalvelus kaipaa sisällöllistä kehittämistä. Siviilipalvelusolosuhteiden osalta on syytä kiinnittää erityistä huomiota palvelua suorittavien asumisolosuhteiden parantamiseen.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että 1. lakiehdotuksen 3 § hyväksytään muutettuna seuraavasti:

3 §

(1 mom. kuten TyVM)

Siviilipalvelusajan jälkeen palveluksen suorittanut voidaan kutsua yhteensä 30 päivän kertausjaksoon siviiliajan kriisinhallintataitojen ylläpitämiseksi. (Uusi 2 mom.)

Helsingissä 1 päivänä joulukuuta 2000

Leea Hiltunen /skl
Risto Kuisma /rem

ТyVM 12/2000 vp — HE 160/2000 vp